

สังคมไทยกับหนังสือสำหรับเด็ก: แสงสว่างที่พรางตา? มุมมองและความคิดเห็นบางประการ

THAI SOCIETY AND CHILDREN'S BOOKS: HIDING THE LIGHT FROM SIGHT?
SOME OPINIONS AND REMARKS

เจตต์จ คชฤทธิ์^{1*}
Chaded khotcharit

บทคัดย่อ

หนังสือสำหรับเด็กในสังคมไทย มีแนวโน้มพัฒนาไปทั้งในด้านปริมาณ คุณภาพ กระบวนการผลิต การส่งเสริมให้รางวัลแก่นักเขียน และการประกาศยกย่องหนังสือที่ดีมีคุณภาพ แต่ถึงกระนั้น สังคมไทยยังขาดนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการผลิต และการพัฒนาหนังสือสำหรับเด็ก ที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม ตลาดหนังสือสำหรับเด็กกระแสหลักยังอยู่ภายใต้อิทธิพลของประเทศ ตะวันตกและบางประเทศในภูมิภาคเอเชีย เช่น ญี่ปุ่น จีน และเกาหลี ทั้งนี้อาจเป็นเพราะอิทธิพลของ กระแสโลกาภิวัตน์ ที่เชื่อมทุกประเทศเข้าหากัน เป็นที่น่าสังเกตว่าหลายฝ่ายต่างผลักดันและสนับสนุน ให้เด็กได้มีโอกาสอ่านหนังสือมากขึ้น แต่เนื่องจากวัฒนธรรมการอ่าน สภาวรรณกรรมทางเศรษฐกิจ และ กลไกตลาด ยังไม่เอื้ออำนวย กอปรกับหนังสือสำหรับเด็กที่ตีพิมพ์มีต้นทุนสูง ทำให้หนังสือสำหรับเด็ก แพร่หลายอยู่ในวงจำกัด ทั้งยังมีปัจจัยอื่นเข้ามาเกี่ยวข้องอีก เช่น การตัดสินใจซื้อหนังสืออยู่ที่ผู้ปกครอง ทำให้หนังสือไม่ตรงกับความต้องการของเด็ก สำนักพิมพ์หรือผู้จัดพิมพ์เฉพาะหนังสือสำหรับเด็ก มีน้อย นักเขียนหรือผู้สร้างสรรค์มีน้อย ผู้วาดภาพยังไม่มีประสบการณ์หรือจิตวิทยาเกี่ยวกับเด็กส่งผล ให้ภาพไม่สื่อความหมายเท่าที่ควร และการสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐและเอกชนที่ขาดความต่อเนื่อง ส่งผลให้หนังสือสำหรับเด็กจึงเป็นจุดแสงสว่างที่ยังไม่สามารถสาดส่องไปได้อย่างทั่วถึง

คำสำคัญ: หนังสือสำหรับเด็ก, สังคมไทย

¹หลักสูตรภาษาไทยเพื่อนวัตกรรมการสื่อสาร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี
*E-mail: jetdyvru@gmail.com

ABSTRACT

Nowadays, children's books are developed in terms of quantity, quality and production. Writers are sometimes awarded and qualified books are acknowledged. Nevertheless, the Thai society lacks visible and concrete policy for production and development of books. The market for children's books is mainly affected by Western countries and some Asian countries such as Japan, China and Korea due to globalization effect, which connects countries together through culture, economy and politics. It is remarkable that many sectors make an effort to encourage and support children to have more opportunity to read, but there are factors that do not promote enough reading such as culture and economy, and market forces do not support reading as the high cost of qualified children's books results in a scarcity of children's books. In addition, parents always make their own decision on buying books, which do not meet the children's needs. Moreover, there are fewer writers and publishers for children's books, and also some artists lack experience and knowledge in child psychology resulting in not having meaningful pictures in children's books. Lacking consistent supports from government and private sectors is another reason why the children's books are just like a light of knowledge that is not shining everywhere.

Keywords: Children's Books, Thai Society

บทนำ

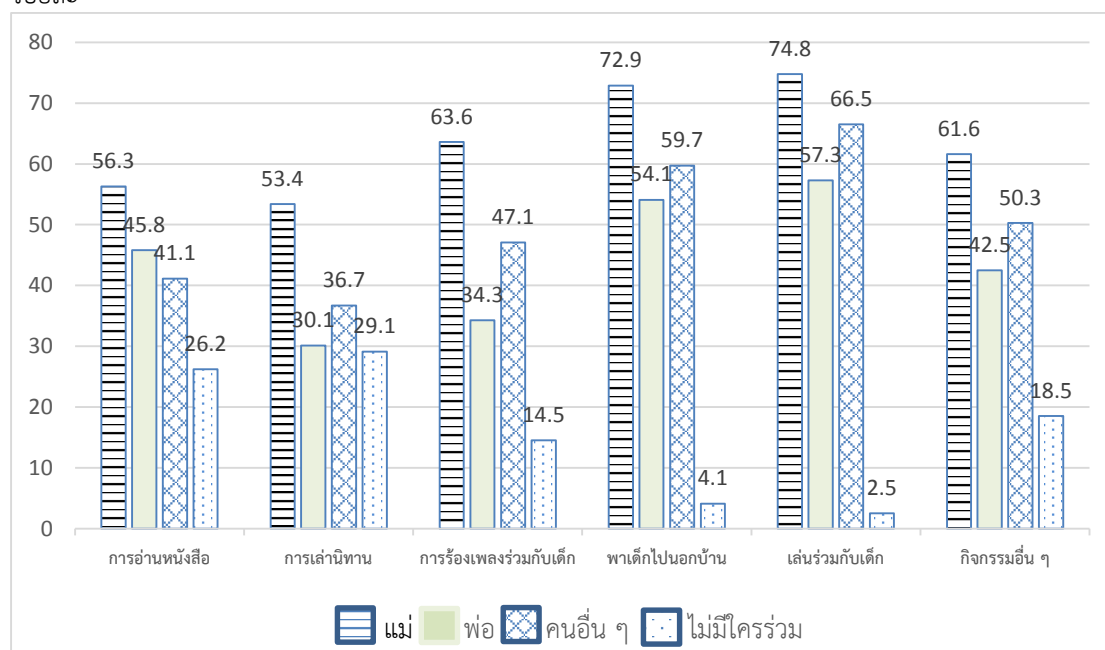
หนังสือสำหรับเด็กในสังคมไทยนั้นมีวิวัฒนาการมายาวนาน เริ่มจากถ่ายทอดเรื่องราวแบบ “ปากต่อปาก” เช่น นิทานพื้นบ้าน ตำนาน และบทเพลงกล่อมเด็ก ต่อมาจึงมีการบันทึกลงในสมุดข่อย กล่าวกันว่า หนังสือสำหรับเด็กที่ปรากฏหลักฐานว่าเป็นหนังสือเด็กเล่มแรก ได้แก่ “จินตามณี” ราว พ.ศ. 2223 โดยพระโหราธิบดีแห่งกรุงศรีอยุธยา ในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช จินตามณีนี้อ ถือเป็นหนังสือเรียนเล่มแรกของไทย มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องการเขียนคำและการแต่งคำประพันธ์ (เบญจวรรณ สุนทรากุล, 2523) ต่อมาในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ได้มีการแต่งหนังสือเพื่อใช้เป็นแบบเรียนสำหรับเด็กขึ้นอีก 5 เล่ม คือ ประถม ก กา สุบินทกุมาร ประถมมาลา ประถมจินตามณี เล่ม 1-2 ส่วนหนังสืออื่น ๆ ที่ใช้อ่านประกอบอีกจำนวนหนึ่ง เช่น เสือโค จันทโครพ สังข์ทอง อนิรุท สมุทรโฆษ กากี เพชรมงกุฎ พระยาฉันทันต์ สวัสดิรักษา นอกจากนี้ ยังมีหนังสือที่เป็นบทกลอนเชิงสั่งสอนสำหรับเจ้านายและชนชั้นสูงอีกจำนวนหนึ่ง เช่น เพลงยาวถวายโอวาท บทเห่กล่อมพระบรรทม สุภาชิตสอนหญิง และรวมไปถึงกาพย์พระไชยสุริยาที่เชื่อว่าเป็นหนังสือที่แต่งขึ้นเพื่อประกอบการสอนอ่าน (ไพโรธ เลิศพิริยกุลมล, 2542) และมีได้แพร่หลายเฉพาะเด็กหรือเยาวชนเท่านั้น หากแต่เป็นวรรณกรรมสำหรับผู้ใหญ่ด้วย ทั้งนี้เพราะเป็นยุคเริ่มแรกของการหัดอ่านเขียนในสังคมไทย

ต่อนั้น หนังสือสำหรับเด็กในสังคมไทยจึงได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านประเภทและปริมาณ เช่น การ์ตูน นิทาน นวนิยาย หรือแม้แต่สารคดีแนววิทยาศาสตร์ ปัจจุบันหนังสือสำหรับเด็กเหล่านี้ ส่วนหนึ่งแปลมาจากต่างประเทศ ทั้งยังดูเหมือนว่าจะได้รับความนิยมจากเด็กและเยาวชนมากกว่าหนังสือสำหรับเด็กที่แต่งขึ้นโดยคนไทยเอง ในด้านวิทยาการการพิมพ์ สำนักพิมพ์หรือผู้จัดพิมพ์หนังสือสำหรับเด็ก ต่างให้ความสนใจในกระบวนการผลิตที่มีประสิทธิภาพและประณีตมากขึ้น ทั้งในด้านเนื้อหา ภาพประกอบ และการจัดทำรูปเล่ม ดังจะกล่าวถึงต่อไป

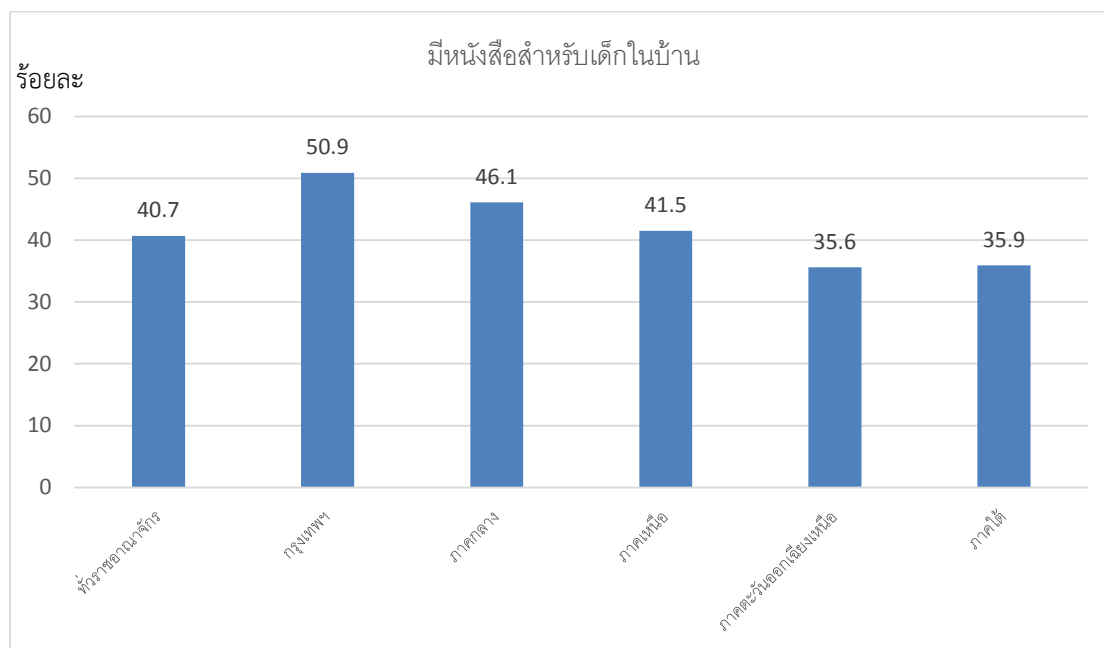
สภาพการณ์ของหนังสือสำหรับเด็กในสังคมไทย

หนังสือสำหรับเด็กในสังคมไทย ได้รับอิทธิพลทั้งจากปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในวงการหนังสือสำหรับเด็กของไทยมีความเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เพราะผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทั้งภาครัฐและเอกชน ต่างให้ความสนใจที่จะพัฒนาเด็กและเยาวชน โดยสนับสนุนและส่งเสริมกิจกรรมการอ่านมากขึ้น มีการจัดประกวดหนังสือสำหรับเด็กหลายรางวัล หลากองค์กร ที่ให้การสนับสนุน ประกอบกับเทคโนโลยีการพิมพ์ที่ทันสมัย สามารถผลิตหนังสือสำหรับเด็กได้หลายรูปแบบ สวยงาม และมีปริมาณที่มากในเวลาที่รวดเร็วเมื่อเทียบกับอดีต ทำให้วงการหนังสือสำหรับเด็กขยายตัวอย่างกว้างขวางและหลากหลาย ดังจะชี้ชวนให้พิจารณาต่อไปดังภาพที่ 1 และภาพที่ 2

ร้อยละ

ภาพที่ 1 การสำรวจเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2551 โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ ทั่วประเทศมีเด็กเล็ก 0-5 ปี จำนวน 5.5 ล้านคน (ชาย 2.8 ล้านคน หญิง 2.7 ล้านคน) ร้อยละของสมาชิกในครัวเรือน ที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้กับเด็กอายุ 0-5 ปี
ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2551)

ภาพที่ 2 ร้อยละของเด็กเล็ก 0-5 ปี ที่มีหนังสือสำหรับเด็กในบ้าน จำแนกตามรายภาค
ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2551)

การสร้างสรรค์เรื่องราวหรือเนื้อหา

หนังสือสำหรับเด็กไม่ว่าจะเป็นประเภทใด นักเขียนมักจะสร้างสรรค์หรือแต่งเรื่องราวเนื้อหาให้ดำเนินไปอย่างสนุกสนาน เพลิดเพลิน โดยสอดแทรกสาระความรู้หรือแนวคิดที่มีผลต่อการพัฒนาทักษะในด้านต่าง ๆ อย่างแนบเนียน โดยเฉพาะการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม และความเฉลียวทางอารมณ์ ส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กซึมซับลักษณะนิสัยที่ดีงามผ่านเรื่องราวที่สร้างสรรค์ขึ้น เช่น การเป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์สุจริต เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ กล้าหาญ ช่างคิดช่างสังเกต เมตตาปราณี ฯลฯ เป็นการเสริมสร้างทัศนคติที่ดีแก่เด็กต่อไปในอนาคต สำหรับเด็กเล็ก ๆ หรือเด็กก่อนวัยเรียนนั้น นักเขียนนิยมถ่ายทอดเรื่องราวรอบ ๆ ตัว ทั้งนี้โดยให้เด็กเป็นศูนย์กลางในการดำเนินเรื่อง แม้บางเรื่องอาจใช้ตัวแสดงหรือตัวละครที่มีไข่มุนุษย์ บ้างเป็นสัตว์หรือสิ่งของ แต่ตัวแสดงเหล่านั้นมักจะมีอายุ ความคิด ความเชื่อ ตลอดจนพฤติกรรมที่ใกล้เคียงกับเด็ก สามารถทำให้เด็กซึมซับและรับรู้เรื่องราวต่าง ๆ ได้

การผูกเรื่องหรือการวางโครงเรื่องนั้น โดยปกติจะไม่นิยมทำให้ซับซ้อนและยาวเยิ่นเย้อ ยกเว้น นวนิยายสำหรับเด็กโตหรือเยาวชนที่กำลังจะก้าวเข้าสู่วัยหนุ่มสาว อาจเพิ่มลักษณะเรื่องราวที่ค่อนข้างซับซ้อน ส่วนใหญ่มักเป็นนวนิยายวิทยาศาสตร์ มหัศจรรย์ ลึกลับ เต็มไปด้วยจินตนาการ ความตื่นเต้น ปาฏิหาริย์ และการผจญภัย หรืออาจเป็นเรื่องเหนือจริงผนวกกับความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ หรือไม่ก็เป็นเรื่องที่มีตัวละครสามารถใช้เวทย์มนตร์ คาถา มีอิทธิฤทธิ์ เรื่องเหล่านี้มักเป็นเรื่องแปลและได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย มีความสนุกสนาน ชวนติดตาม เช่น นวนิยาย

เรื่องแฮรี่พ็อตเตอร์ และนวนิยายเรื่องนาร์เนีย เป็นต้น เป็นที่น่าสังเกตว่า นวนิยายแนววิทยาศาสตร์หรือผจญภัยนี้ ส่วนใหญ่แปลมาจากต่างประเทศ ผลงานสร้างสรรค์ของนักเขียนไทยเองมีค่อนข้างน้อย และดูเหมือนว่าจะได้รับความนิยมแพร่หลายน้อยกว่าเรื่องที่แปลมา

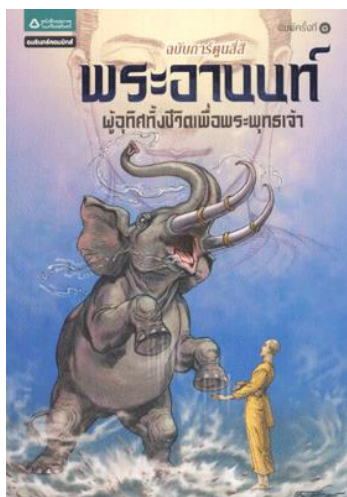
นวนิยายสำหรับเด็กและเยาวชนที่สร้างสรรค์ขึ้นโดยนักเขียนไทย ซึ่งพอจะกล่าวได้ว่าเป็นที่นิยมสำหรับเด็กและเยาวชนไทยในระดับหนึ่ง เช่น เรื่อง The White Road โดย ดร.ปิ๊ป หรือ สุวรา สิริพิพัฒน์, เรื่อง Dragon Delivery, มาโอ, ไมรอน, อันเซลมา, เซรีญา โดย ปัน ปัน หรือ ทัศนดา ภูมิวัฒน์ และ เรื่องสุดขอบจักรวาล, พิภพมนตรา โดย จุฑารัตน์ กิตติก้องนภา เป็นต้น ในบรรดานักเขียนนวนิยายแนววิทยาศาสตร์ที่ได้รับความนิยมจากเด็กและเยาวชนนี้ ส่วนหนึ่งเป็นนักเขียนที่มีอายุไม่มากนักหรือร่วมสมัยกับวัยรุ่น จึงเข้าใจความต้องการของเด็กและเยาวชนได้ดี

สำหรับหนังสือการ์ตูนนั้น ได้มีการนำวรรณกรรมและวรรณคดีเรื่องเด่น ๆ รวมทั้งชีวประวัติบุคคลสำคัญ และเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ทั้งของไทยและของต่างประเทศมาดัดแปลงเป็นการ์ตูนหรือนิยายภาพ เพื่อช่วยให้เด็กและเยาวชนสามารถอ่านเรื่องเหล่านั้นได้ง่ายขึ้น อันเป็นพื้นฐานที่จะนำไปสู่การเข้าถึงและเข้าใจวรรณคดีไทยที่เป็นต้นฉบับได้ เช่น การ์ตูนเรื่องพระอภัยมณี รามายณะ มหาภารตยุทธ สามก๊ก อิเหนา บางระจัน พันท้ายนรสิงห์ และนเรศวร เป็นต้น น่าสังเกตว่า การนำตัวละครที่เด่น ๆ ในวรรณคดีไทยและบุคคลสำคัญมานำเสนอในรูปแบบวรรณกรรมสำหรับเด็กนั้น อาจมีสาเหตุมาจากการพยายามที่จะฟื้นฟูวรรณคดีไทยให้กลับมาเป็นที่นิยมหรืออยู่ในความรับรู้ของเด็กและเยาวชนในปัจจุบัน ทั้งนี้อาจมีการปรับเปลี่ยน ดัดแปลงวรรณคดีเหล่านั้นให้ง่ายและสอดคล้องกับความสนใจของเด็ก เช่น เรื่องหนูแมน มีการคงแนวคิดเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งมีชีวิตต่างเผ่าพันธุ์และแนวคิดเรื่องธรรมะย่อมชนะอธรรมจากวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์ไว้ ส่วนเรื่องความรักของพระรามกับนางสีดาอันเป็นเหตุของศึกชิงนางถูกตัดหายไป กลายเป็นการต่อสู้เพื่อแย่งชิงอำนาจและการต่อสู้เพื่อปกป้องจักรวาลเพิ่มมาแทน สำหรับเรื่องไกรทองมีการลดความสำคัญของแนวคิดเรื่องความรัก ความใคร่ จากนิทานพื้นบ้านเรื่องไกรทองให้น้อยลงและเพิ่มแนวคิดเรื่องการต่อสู้เข้ามามากขึ้น (วรัชญ์ วานิชวัฒนากุล, 2549) นอกจากนี้ ยังมีวรรณคดีไทยและนิทานพื้นบ้านอีกจำนวนหนึ่งที่ได้รับการนำเสนอใหม่ เช่น มัจฉานุผจญภัย ครุฑน้อย และไกรทอง เป็นต้น ในด้านการนำชีวประวัติของบุคคลสำคัญของไทย ตลอดจนพุทธประวัติและพุทธสาวกมาเสนอในรูปแบบวรรณกรรมสำหรับเด็กนั้น อาจมีสาเหตุมาจากการพยายามสืบสานเรื่องราวของบุคคลเหล่านั้นให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น ตลอดจนเป็นการเชิดชูเกียรติคุณบุคคลสำคัญต่าง ๆ ให้เป็นที่รับรู้แพร่หลาย สามารถนำไปเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตและสร้างสรรค์คุณประโยชน์ให้แก่สังคมได้ นอกจากนี้ชีวประวัติของบุคคลเหล่านั้น ยังอาจกระตุ้นอุดมการณ์ความรักชาติให้เกิดขึ้นแก่เด็กและเยาวชนได้ เช่น เรื่อง นายขนมต้ม ปรีดี พนมยงค์ กุหลาบ สายประดิษฐ์ ป่วย อึ้งภากร พระสารีบุตร พระโมคคัลลานะ พระอานนท์ พระมหากัสสปะ สมเด็จพระนเรศวรมหาราช สมเด็จพระนารายณ์มหาราช และสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช เป็นต้น กระนั้น ได้มีผู้ตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับ “การ์ตูนไทยพันธุ์ใหม่” ที่มีลักษณะคล้ายกับการ์ตูนญี่ปุ่นว่า เป็นการใช้วัฒนธรรมไทยเดิมสร้างความคุ้นเคยและช่วยให้ผู้อ่านเปิดรับผลงานประเภทนี้ได้ง่ายขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม พึงพิจารณาด้วยว่า เด็กและเยาวชนไทยนิยมอ่านการ์ตูนญี่ปุ่นมานานแล้ว ถ้าเด็กหรือผู้บริโภคเปิดรับการ์ตูนที่มาจากต่างวัฒนธรรมได้ เหตุใดจึงต้องอาศัยการอุดหนุนโหว่นี้นี้ในการ์ตูนไทย (วรัชญ์ วานิชวัฒนากุล, 2549) นอกจากนี้ ยังน่าสังเกต

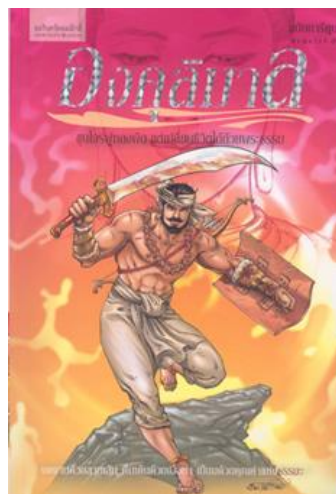
อีกด้วยว่า การพยายามยึดเยี่ยววรรณกรรมหรือวรรณคดีไทยโบราณ อย่างเรื่องไกรทองและรามเกียรติ์ โดยดัดแปลงมาเป็นการ์ตูนนั้น ส่วนหนึ่งเป็นผลในทางลบหรือก่อให้เกิดกระแสต่อต้านจากเด็กและเยาวชนที่มีพื้นความรู้ทางวรรณกรรมหรือวรรณคดีอยู่บ้างแล้ว อีกด้วย และการที่การ์ตูนไทยพันธุ์ใหม่ต้องอิงวรรณคดีไทยหรือนิทานพื้นบ้าน อาจจะเป็นเพราะต้องการเอาอกเอาใจผู้ใหญ่ที่มักจะมองว่า การ์ตูนญี่ปุ่นเป็นพิษเป็นภัย ดังนั้นการที่นำวรรณกรรมหรือวรรณคดีมาดัดแปลงให้เป็นการ์ตูน จึงเป็นเพียงการทำให้การ์ตูนเหล่านั้นอิงความเป็นไทย ดุจเอาน้ำหวานมาผสมยาขมนั่นเอง (วรชัญ วาณิชวัฒนากุล, 2549)

อย่างไรก็ตาม คงต้องยอมรับประการหนึ่งว่าการนำวรรณคดีและประวัติบุคคลสำคัญมา นำเสนอใหม่ในรูปแบบวรรณกรรมสำหรับเด็กและเยาวชนนี้ ได้ช่วยให้เกิดความแพร่หลาย กระจายกว้าง ถือเป็นการขยายกลุ่มเป้าหมายกิจกรรมส่งเสริมการอ่านในสังคมไทยได้อีกทางหนึ่ง ตัวอย่างหนังสือที่นำเรื่องราวเกี่ยวกับพุทธสาวกมาสร้างเป็นการ์ตูน แสดงดังภาพที่ 3

(ก)

(ข)

ภาพที่ 3 ตัวอย่างหนังสือเรื่อง พระอานนท์ (ภาพ ก) และ เรื่อง อังกุลิมาล (ภาพ ข)
ที่มา: โอม รัชเวทย์ (2554ก) และ โอม รัชเวทย์ (2554ข)

การสร้างสรรค์ภาพประกอบ

ภาพประกอบในหนังสือสำหรับเด็กทุกประเภท ถือเป็นสิ่งที่จำเป็นและสำคัญอย่างยิ่ง เพราะภาพประกอบนอกจากจะมีส่วนทำให้เด็กเข้าใจเนื้อหาหรือเรื่องราวได้อย่างรวดเร็วและชัดเจน แล้ว ภาพประกอบยังช่วยทำให้การอ่านหนังสือมีชีวิตชีวาเห็นภาพพจน์ และกระตุ้นอารมณ์ความรู้สึก ร่วมไปกับเรื่องราวได้เป็นอย่างดีด้วย

เป็นที่น่าสังเกตว่า ภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กในปัจจุบันมีความหลากหลาย ทั้งยังมีความประณีตพิถีพิถันในการสร้างสรรค์มากขึ้น กล่าวคือ นอกจากภาพประกอบที่ถ่ายมาจากความเป็นจริงตามธรรมชาติแล้ว ยังมีการสร้างสรรค์ภาพประกอบด้วยการวาด ทั้งที่เหมือนจริงและเหมือนจริงแบบต่าง ๆ อีกมาก เช่น ภาพการ์ตูนลายเส้น ภาพการ์ตูนที่มีสีสัน หรือรวมไปถึงการสร้างภาพ

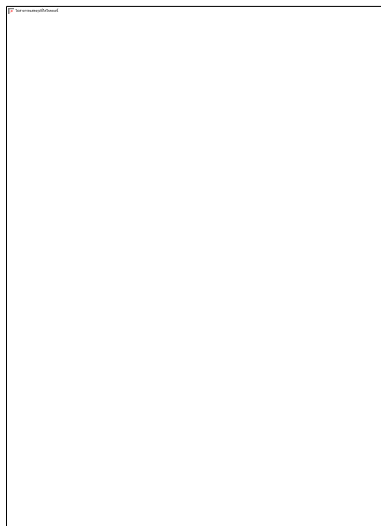
จากวัสดุอื่น ๆ เช่น ใบไม้ แป้งขนมปัง เศษผ้า และกระดาษที่พับหรือตัดให้เป็นรูปทรงต่าง ๆ เป็นต้น อาจกล่าวได้ว่าภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กและเยาวชนในปัจจุบันมีพัฒนาการไปในทางที่ดีขึ้น ทั้งในแง่ความคิดสร้างสรรค์ การใช้วัสดุ และคุณภาพในการผลิต การพิมพ์ กล่าวคือ ภาพสามารถสื่อความหมายได้เป็นอย่างดี มีความสวยงาม สะอาดและคมชัด มีสีสันตรงตามความต้องการในการใช้ ส่งผลให้หนังสือสามารถดึงดูดความสนใจของเด็ก และเสริมสร้างความเข้าใจเรื่องราวได้เป็นอย่างดี

ภาพประกอบหนังสือที่นำมาจากภาพวาดเหมือนจริง นอกจากนักเขียนจะพิถีพิถันในการวาด ทำให้ภาพมีความสวยงาม ชัดเจนใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุดแล้ว ภาพเหล่านี้ยังสามารถถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกได้ดีไม่แพ้ภาพถ่าย ทั้งยังสามารถสร้างแรงบันดาลใจในทางศิลปะ กระตุ้นให้เด็กและเยาวชนจำนวนหนึ่งสนใจในการวาดภาพ เป็นต้นแบบที่จะเรียนรู้หรือฝึกหัดวาดภาพ ในเบื้องต้นได้อีกด้วย อย่างไรก็ตาม การใช้ภาพถ่ายจากความเป็นจริงตามธรรมชาติและภาพวาดเหมือนจริงนี้ค่อนข้างจะจำกัดอยู่ในวงแคบ คือ ส่วนใหญ่มักพบในงานเขียนประเภทสารคดี และหนังสือแบบเรียนเท่านั้น ส่งผลให้ไม่เป็นที่นิยมแพร่หลายเมื่อเทียบกับภาพประกอบเสมือนจริง ประเภทภาพการ์ตูนและภาพที่สร้างจากเทคนิคพิเศษอื่น ๆ ซึ่งมักจะดึงดูดความสนใจเด็กได้มากกว่า ยิ่งโดยเฉพาะเด็กเล็กก่อนวัยเรียน ในปัจจุบันจะพบว่า ผู้สร้างสรรค์ได้นำเทคโนโลยีหลากหลายแขนง มาประยุกต์อย่างมีศิลปะเพื่อให้ได้ภาพประกอบที่มีคุณภาพ ความสวยงาม แปลกตา ตรงกับจุดมุ่งหมายในการใช้และการจัดทำหนังสือมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม หากภาพประกอบนั้นสร้างสรรค์ขึ้นโดยใช้เทคนิคคอมพิวเตอร์กราฟิก ภาพจะสมบูรณ์และสวยงามได้จะต้องใช้งบประมาณ ระยะเวลา ขึ้นตอน หรือแม้แต่ทีมงานในการผลิตหลายหน้าที่ มิใช่เป็นงานฝีมือเฉพาะผู้วาดภาพหรือจิตรกรเท่านั้น

ภาพการ์ตูนไทยในปัจจุบันส่วนใหญ่รับอิทธิพลมาจากภาพการ์ตูนญี่ปุ่น ไม่ว่าจะเป็นรูปร่างหน้าตาของตัวละคร การใช้ลายเส้น และองค์ประกอบต่าง ๆ โดยเฉพาะการ์ตูนประเภทนิยายภาพ แม้เรื่องราวจะเป็นแบบไทย เช่น การ์ตูนอิงประวัติศาสตร์หรือวรรณคดีไทย แต่รูปร่างหรือรูปทรงของตัวการ์ตูนนั้นกลับมีลักษณะคล้ายกับตัวการ์ตูนของญี่ปุ่น ซึ่งอาจมีผลต่อการซึมซับรับรู้เกี่ยวกับรูปร่างและการแต่งกายของเด็กในลักษณะการผสมกลืนทางวัฒนธรรม ดังตัวอย่างการ์ตูนในเรื่องนายขนมต้ม และหนุมานชาญสมร นอกจากนี้ ยังพบว่ามี การนำประวัติบุคคลที่มีชื่อเสียงและเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์มาผูกเป็นเรื่องราวแล้ววาดภาพประกอบ จัดพิมพ์เป็นนิยายภาพการ์ตูนด้วย เช่น เรื่อง สุภาพบุรุษชื่อกุหลาบ สายประดิษฐ์ และ เรื่อง เณรพยอมจอมยุทธ์ เป็นต้น ดังภาพที่ 4

สำหรับภาพประกอบที่เป็นตัวการ์ตูนในหนังสือสำหรับเด็กเล็กหรือเด็กก่อนวัยเรียนนั้น ยังคงได้รับอิทธิพลจากตะวันตก หากเป็นภาพสัตว์ก็จะมีกิริยาท่าทางเหมือนมนุษย์ เช่น ตัวการ์ตูนต่าง ๆ ของวอลต์ดิสนีย์ อาทิ มิกกี้เมาส์ โดนัลด์คั และหมีพูห์ เป็นต้น เป็นที่น่าสังเกตว่า กระแสความนิยมหนังสือการ์ตูนญี่ปุ่นและวัฒนธรรมเกาหลีได้เข้ามามีอิทธิพลส่งผลกระทบต่อวรรณกรรมไทยในทุกๆ ระดับ ในส่วนวรรณกรรมสำหรับเด็กได้รับอิทธิพลทั้งในด้านเนื้อหา รูปแบบ และภาพประกอบ ดังจะเห็นได้จากรูปแบบนั้น อาจพิจารณาแบ่งได้ เป็น 3 ส่วน คือ เรื่องยาว เรื่องสั้น และเรื่องชุดที่จบเป็นตอน ๆ นอกจากนี้ สำนักพิมพ์ยังได้ใช้วิธีการแปลมาจากต้นฉบับโดยคงไว้ทั้งรูปแบบ การจัดรูปเล่มและภาพประกอบเรื่อง อย่างไรก็ตาม หนังสือสำหรับเด็กของไทยส่วนหนึ่งได้ใช้วิธีการนำเสนอเนื้อเรื่องที่คิดและเขียนขึ้นโดยนักเขียนไทย แต่ใช้ภาพประกอบเป็นรูปวาดแบบการ์ตูนญี่ปุ่นและเกาหลี

ดังพอจะสังเกตได้จาก ลายเส้นและโครงร่างรูปทรงของตัวการ์ตูนที่ปรากฏในเรื่อง เช่น รูปใบหน้าที่มีคางแหลม ตาโต จมูกเล็ก ปากเล็ก ผมหักตั้งเป็นหนามแหลม (วรรัชญ์ วานิชวัฒนากุล, 2549)

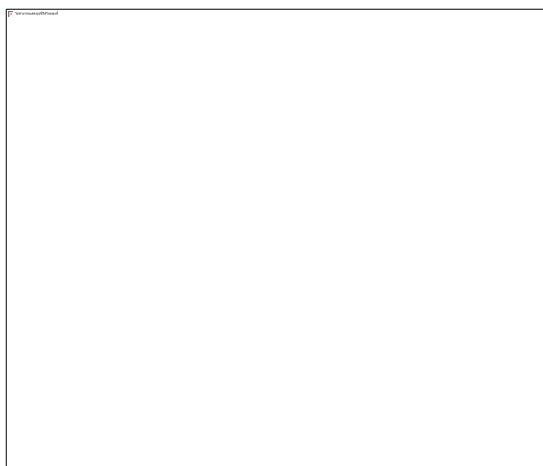
ภาพที่ 4 หนังสือการ์ตูนเรื่อง “ณรรพยอมจอมยุ่ง”
ที่มา: พระพยอม กัลยาโณ (2553)

อย่างไรก็ตาม การสร้างภาพประกอบในหนังสือสำหรับเด็กทุกประเภท โดยภาพรวมแล้ว เห็นได้ว่าแทบทุกสำนักพิมพ์ต่างใส่ใจในการจัดทำอย่างประณีตและพิถีพิถันมากขึ้น มีการนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาปรับประยุกต์ใช้อยู่เสมอ ๆ ทำให้หนังสือสำหรับเด็กสวยงาม น่าจับต้อง และดึงดูดความสนใจได้มากขึ้น แต่ในส่วนของรูปร่างตัวการ์ตูนอาจไม่มีความเป็นเอกลักษณ์ไทยอย่างชัดเจน

การจัดทำรูปเล่ม

หนังสือสำหรับเด็กโดยทั่วไปมีหลายขนาด หลากรูปร่างลักษณะ ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ในการจัดพิมพ์และการนำไปใช้ หากเป็นรูปเล่มสี่เหลี่ยมปกติ ส่วนใหญ่จะจัดพิมพ์ขนาด 16 หน้ายก (เล่มเล็ก) ขนาด 16 หน้ายกใหญ่ (เล่มกลาง) และขนาด 8 หน้ายก (เล่มใหญ่) สำหรับขนาดพิเศษที่อาจพบเห็นได้บ่อย มี 2 ขนาด คือ ขนาดจิ๋วและขนาดใหญ่พิเศษ ส่วนระบบของการจัดพิมพ์นั้นจะพิมพ์ด้วยระบบที่ทันสมัย ส่งผลทำให้หนังสือมีความสวยงาม ทนทาน ภาพประกอบและตัวอักษรมีความคมชัด สีสันสดใส สามารถดึงดูดความสนใจเด็กได้มากขึ้น นอกจากนี้ รูปเล่มของหนังสือยังมีการจัดทำให้มีลักษณะคล้ายกับสิ่งต่าง ๆ เช่น บ้าน รถ ผลไม้ รูปร่างสัตว์ เป็นต้น ส่วนวัสดุที่ใช้แม้จะยังนิยมใช้กระดาษในการจัดพิมพ์ แต่ก็พบด้วยว่ามีการนำวัสดุอื่น ๆ มาจัดทำหนังสือสำหรับเด็กให้มีรูปร่างพิเศษแตกต่างออกไปจากเดิมด้วย โดยเฉพาะหนังสือสำหรับเด็กก่อนวัยเรียนที่ยังอ่านหนังสือไม่ได้ เช่น มีการนำผ้า ยางพองน้ำ และพลาสติก มาจัดทำเป็นรูปเล่มหนังสือ ดังตัวอย่างหนังสือยางพองน้ำ ของบริษัทคิดส์สแควร์ จำกัด มีลักษณะเป็นหนังสือนุ่มนิ่มเล่มเล็ก เหมาะสำหรับเด็กเล็ก ๆ เพราะนอกจากจะมีสีสันสดใสสวยงามถูกใจเด็กแล้ว หนังสือลักษณะนี้ยังสามารถจับ พับ ดึง หรือกด

เล่นได้โดยไม่ต้องเกรงว่าหนังสือจะยับ อีกทั้งยังมีน้ำหนักเบา ลอยน้ำได้ ล้างทำความสะอาดได้ และทนทาน ปราศจากสารพิษ ไม่เป็นอันตรายต่อเด็ก เป็นต้น ตัวอย่างหนังสืออย่างพองน้ำ เรื่อง “สัตว์ ANIMALS” แสดงดังภาพที่ 5

ภาพที่ 5 หนังสืออย่างพองน้ำ เรื่อง “สัตว์ ANIMALS”
ที่มา: นิรนาม (2557ก)

การเข้าเล่มหรือการเย็บเล่มนั้น พบว่า หนังสือสำหรับเด็กเล็ก ๆ ที่มีจำนวนหน้าไม่มากนัก มักจะใช้วิธีการเย็บแบบมุงหลังคาหรือเย็บอก ส่วนหนังสือที่มีจำนวนหน้ามากอาจมีการเข้าเล่มด้วยวิธีไสกาวหรือเย็บกึ่ง ทั้งนี้การเย็บกึ่งนั้นนอกจากจะทำให้หนังสือทนทานแล้ว ยังมีส่วนทำให้หนังสือดูสวยงาม มีคุณค่ามากยิ่งขึ้นด้วย โดยทั่วไปหากแบ่งชนิดของหนังสือตามลักษณะของปกก็จะสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ชนิด คือ หนังสือปกอ่อน (Paper Back Book) และหนังสือปกแข็ง (Hard Bound Book)

ปกหนังสือหนึ่งเล่ม มักจะจัดพิมพ์ทั้งปกแข็งและปกอ่อน สำหรับกระดาษที่นำมาใช้พิมพ์นั้น ปัจจุบันเริ่มหันมาใช้กระดาษถนอมสายตา (Green Read Paper) มากขึ้น นอกจากนี้หนังสือสำหรับเด็กบางประเภทอาจมีการจัดพิมพ์เป็นชุด ในหนึ่งชุดมีหลายเรื่อง ทั้งยังอาจมีกล่องที่สวยงามสำหรับบรรจุหนังสือแต่ละเล่มเข้าไว้ด้วยกันเป็นชุด เช่น หนังสือชุดปัญญาจากชาดกของสำนักพิมพ์ห้องเรียน ได้นำนิทานชาดก 12 เรื่อง จากพระไตรปิฎกมาถ่ายทอดใหม่ในรูปแบบนิทานขนาดสั้นที่มีภาพประกอบสวยงาม เช่น เรื่อง ลิงกับจระเข้ เรื่อง สามสหาย เรื่อง แพะเจ้าปัญญา เรื่อง สองนกแขกเต้า เรื่อง หนูตัวเดียว เรื่อง หงส์ทองคำ เรื่อง ถาดทองคำ และ เรื่อง ช้างเกร เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม โดยภาพรวมแล้ว การจัดทำรูปเล่มหนังสือสำหรับเด็กของไทย ส่วนใหญ่สำนักพิมพ์หรือผู้จัดพิมพ์ มักจะให้ความสำคัญกับความสวยงามในการออกแบบรูปเล่ม ทั้งปกและภาพประกอบ สำหรับกระดาษที่ใช้พิมพ์ก็ให้ความสำคัญในการคัดเลือกกระดาษที่มีคุณภาพมากขึ้น เช่น ใช้กระดาษอาร์ตมันและกระดาษที่มีความหนา ตั้งแต่ 120 แกรมขึ้นไป หรือไม่ก็ใช้กระดาษพิเศษต่าง ๆ เช่น กระดาษถนอมสายตา ในด้านรูปเล่มและขนาด มีความหลากหลายมากขึ้นทั้งในด้าน

ศิลปะการออกแบบและการนำวัสดุมาใช้ ถึงแม้โดยภาพรวมแล้วการจัดทำหนังสือมักให้ความสำคัญกับความสวยงามในการออกแบบใช้กระดาษที่มีคุณภาพแต่ยังส่งผลต่อต้นทุนการผลิตและยอดขายหรือได้รับความนิยมน้อยเพราะหนังสือมีราคาแพง

ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำหนังสือสำหรับเด็ก

สภาพปัจจุบันของหนังสือสำหรับเด็กในสังคมไทย มีพัฒนาการไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ โดยได้รับอิทธิพลจากหนังสือของกลุ่มประเทศตะวันตกและประเทศญี่ปุ่นเป็นสำคัญ อย่างไรก็ตามหากพิจารณาเฉพาะปัจจัยภายในหรือบริบทสังคมไทยเอง หนังสือสำหรับเด็กจักพัฒนาไปอาจขึ้นอยู่กับผู้ที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1. ผู้ปกครองและเด็ก

แม้เด็กจะเป็นผู้ใช้หนังสือหรือได้รับประโยชน์โดยตรงจากหนังสือ แต่ผู้ที่ตัดสินใจเลือกหรือผู้ที่จ่ายเงินซื้อหนังสือสำหรับเด็กแท้จริงก็คือผู้ใหญ่หรือผู้ปกครองของเด็กนั่นเอง เด็กนั้นเป็นเพียงผู้ที่มีบทบาทสำคัญต่อผู้ปกครองในการตัดสินใจเลือกซื้อหนังสือเท่านั้น ด้วยเหตุดังนี้ สถานะทางการเงินของผู้ปกครอง ระดับการศึกษา เพศ วัย ล้วนมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อหนังสือให้แก่เด็กทั้งสิ้น เป็นที่น่าสังเกตว่า กลุ่มของผู้ปกครองและเด็กที่สนใจในการอ่านหนังสือหรือผู้ที่อ่านหนังสืออย่างสม่ำเสมอ คือกลุ่มบุคคลที่อยู่ในเขตเมืองหรือย่านเศรษฐกิจ และส่วนใหญ่มักจะเป็นผู้ที่มีการศึกษา ซึ่งบางครั้งอาจใช้ความสนใจและความต้องการส่วนตัว ตัดสินใจเลือกซื้อหนังสือต่าง ๆ มอบให้แก่เด็ก แต่หนังสือเหล่านั้นอาจไม่ใช่หนังสือที่อยู่ในความต้องการของเด็กอย่างแท้จริงก็เป็นได้ เช่น ในช่วงหนึ่งสังคมให้ความสนใจศิลปวัฒนธรรมประเทศเกาหลี ผู้ใหญ่หรือผู้ปกครองก็อาจซื้อหนังสือเหล่านั้นมอบให้แก่เด็กด้วย เช่น แดจังกึมฉบับเยาวชน เป็นต้น กล่าวได้ว่า ผู้ปกครองและเด็กเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางการเคลื่อนไหวของตลาดหนังสือสำหรับเด็ก โดยเฉพาะในแง่ของอุปสงค์และอุปทาน เด็กและผู้ปกครองคือปัจจัยเบื้องต้นที่นำไปสู่การจัดพิมพ์หนังสือ

2. สำนักพิมพ์หรือผู้จัดพิมพ์

สำนักพิมพ์ คือ องค์กรที่สำคัญในการรับพิมพ์ผลงานของนักเขียน อาจแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ สำนักพิมพ์ของรัฐและสำนักพิมพ์ของเอกชน โดยปกติสำนักพิมพ์จะต้องมีบรรณาธิการและกองบรรณาธิการเป็นผู้ดำเนินการพิจารณาคัดสรรและจัดพิมพ์หนังสือ คณะทำงานของสำนักพิมพ์ต่าง ๆ อาจประกอบไปด้วย บรรณาธิการบริหาร บรรณาธิการ กองบรรณาธิการ นักเขียน ภาพประกอบ ผู้ออกแบบปกและจัดรูปเล่ม นักคอมพิวเตอร์กราฟิก และงานพิสูจน์อักษร เป็นต้น หากพิจารณา ในปัจจุบันประเทศไทยมีสำนักพิมพ์ที่จัดพิมพ์หนังสือสำหรับเด็กมากขึ้น บางสำนักพิมพ์จัดพิมพ์เฉพาะหนังสือหรือสื่อที่เกี่ยวข้องกับเด็กเท่านั้น บางสำนักพิมพ์จัดพิมพ์หนังสือทุกประเภท เช่น สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช บรรณกิจ ปาณยา สุริยบรรณ ชมรมเด็ก บันลือสาส์น อำนวยสาส์น มูลนิธิเด็ก แสงแดด นานมีบุ๊คส์ เรือนปัญญา ฝึกเสือ ครีเอชั่น ฟอรัคคิดส์ เม็ดทราย และห้องเรียน เป็นต้น อย่างไรก็ตาม สำนักพิมพ์ที่พิมพ์เฉพาะหนังสือสำหรับเด็กมีอยู่ค่อนข้างน้อย ส่วนใหญ่จะพิมพ์หนังสือประเภทอื่น ๆ ควบคู่ไปด้วย อีกทั้งหนังสือสำหรับเด็กนั้นมีต้นทุนในการผลิตที่สูง ประกอบกับนักเขียนไทยที่เป็นนักเขียนเรื่องสำหรับเด็กที่เชี่ยวชาญยังมีน้อย

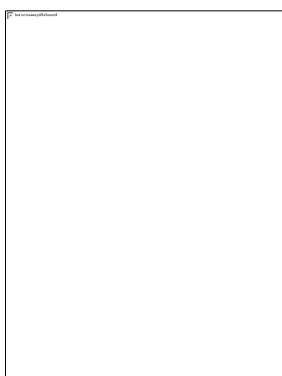
3. นักเขียนหรือผู้ที่สร้างสรรค์เรื่องราวเนื้อหา

นักเขียนเรื่องสำหรับเด็กที่มีคุณภาพของไทยยังมีปริมาณน้อย ส่วนใหญ่จะเป็นนักเขียนที่เขียนงานประเภทอื่น ๆ อยู่ด้วย หรือมีเวลานั้นก็เป็นนักเขียนที่มีงานประจำอยู่แล้ว แต่มีความสามารถในการเขียนเรื่องสำหรับเด็ก อย่างไรก็ตาม มีแนวโน้มว่านักเขียนเรื่องสำหรับเด็กจะมีปริมาณเพิ่มขึ้น อีกทั้งบางคนยังสามารถผลิตหรือสร้างสรรค์ผลงานจนเป็นที่ยอมรับ ได้รับกาตรประกาศยกย่อง เช่น เทพศิริ สุขโสภา ส.พุ่มสุวรรณ พรจันทร์ จันทรวินมล ถวัลย์ มาศจรัส แม้นมาศ ขวลิขิต วิริยะ สิริสิงห์ อรุณ วัชรสวัสดิ์ วาวแพร เกริก ยूनพันธ์ ปรีดา ปัญญาจันทร์ และชีวัน วิสาสะ เป็นต้น

กล่าวในแง่ความสามารถของนักเขียนเรื่องสำหรับเด็ก นอกจากจะต้องเป็นผู้ที่มีจินตนาการ มีความคิดสร้างสรรค์ และมีความสามารถในการใช้ภาษาได้อย่างถูกต้องเหมาะสมแล้ว นักเขียนเรื่องสำหรับเด็กควรจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับจิตวิทยาเด็ก ทั้งยังต้องเป็นผู้ที่ช่างคิดช่างสังเกต ทั้งยังอาจต้องมีความรู้ในศิลปะแขนงอื่น ๆ ด้วย เช่น การวาดภาพ การถ่ายภาพ ฯลฯ จึงจะสามารถสร้างสรรค์ผลงานได้ตรงกับความต้องการของเด็กได้ ดังนั้น นักเขียนเรื่องสำหรับเด็กในปัจจุบันจึงอาจจำแนกได้เป็น 2 กลุ่ม คือ นักแต่งเรื่อง และนักแต่งเรื่องที่สามารถสร้างสรรค์ภาพประกอบได้ด้วย

เทพศิริ สุขโสภา

ปรีดา ปัญญาจันทร์

เกริก ยूनพันธ์

ภาพที่ 6 นักเขียนเรื่องสำหรับเด็กและเยาวชน
ที่มา: นรินาม (2557ข)

4. ผู้วาดภาพหรือผู้ที่สร้างสรรค์ภาพประกอบ

ภาพประกอบคือหัวใจสำคัญของหนังสือสำหรับเด็ก เพราะภาพคือภาษาสากลที่ทุกคนสามารถทำความเข้าใจเนื้อหาของภาพได้ นอกจากนี้ ภาพยังสามารถช่วยกระตุ้นให้เกิดความสนใจเร้าความคิด จินตนาการ เพิ่มพูนประสบการณ์จากการมองเห็น และช่วยให้เกิดการเรียนรู้ได้ ดังนั้นผู้วาดภาพหรือผู้สร้างภาพประกอบ จึงเป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อกระบวนการจัดทำหนังสือไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าบุคคลใด ๆ ในกระบวนการจัดทำหนังสือ ฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2527) ตั้งข้อสังเกตไว้ ผู้วาดภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กควรศึกษาเกี่ยวกับจิตวิทยาการเรียนรู้ของเด็ก ศึกษาเกี่ยวกับสี และลักษณะของรูปภาพที่เด็กชอบทั้งยังต้องอ่านเนื้อเรื่องที่ตนจะเขียนภาพประกอบให้เข้าใจเสียก่อน หากมีโอกาสควรพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับนักเขียนเจ้าของเรื่องด้วย นอกจากนี้ ผู้วาดภาพ

ควรมุ่งให้ความสำคัญ สะอาด บริสุทธิ์ และความถูกต้องแก่เด็ก รู้จักนำศิลปะตะวันตกมาประยุกต์ใช้กับศิลปะไทย ควรมีอุดมคติไม่ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของนายทุน และไม่ควรรลอกเลียนแบบผู้ใด อย่างไรก็ตาม ผู้วาดภาพหรือผู้ที่สร้างภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กในปัจจุบัน อาจต้องทำงานเป็นทีม บ้างเรียกว่าทีมงานสร้างสรรค์ภาพประกอบ ทีมเขียนและสร้างสีสันการ์ตูน หรือฝ่ายศิลป์ เป็นต้น ทั้งนี้ เพราะ ภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะภาพวาดเท่านั้น หากแต่หนังสือบางเล่มอาจต้องใช้ภาพประกอบที่หลากหลาย เช่น ใช้ภาพถ่ายจากความเป็นจริง ใช้ภาพถ่ายจากศิลปะประติมากรรม รวมไปถึงภาพที่สร้างสรรค์ขึ้นจากโปรแกรมคอมพิวเตอร์ สำหรับผู้ที่มิใช่เสียงในการวาดภาพหรือสร้างภาพประกอบหนังสือของไทย เช่น สวัสดิ์ จุฑะรพ ฉันท สุวรรณบุญ เฉลิม นาคีรักษ์ สงบ แจ่มพัฏฐ ปยุต เงากระจ่าง พิจารณ์ ตั้งคไพศาล ชัย ราชวัตร อรุณ วัชรสวัสดิ์ โอม รัชเวทย์ สมบัติ คิ้วอก กรีก ยืนพันธ์ ปรีดา ปัญญาจันทร์ เป็นต้น

5. หน่วยงานของรัฐและเอกชนที่สนับสนุนการอ่าน

แม้จะไม่เกี่ยวข้องโดยตรงต่อกระบวนการในการจัดพิมพ์และจำหน่ายหนังสือสำหรับเด็ก แต่หน่วยงานของรัฐและเอกชนบางแห่งก็มีส่วนสำคัญต่อการผลักดันให้มีการจัดพิมพ์และเผยแพร่หนังสือสำหรับเด็ก โดยเฉพาะหนังสือที่มีคุณภาพและได้มาตรฐาน บางหน่วยงานให้การสนับสนุนทั้งเรื่องงบประมาณและการจัดประกวดเพื่อมอบรางวัลให้แก่หนังสือและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำหนังสือสำหรับเด็ก เช่น สมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทย สมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย สมาคมผู้จัดพิมพ์และจัดจำหน่ายแห่งประเทศไทย คณะกรรมการจัดงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ มูลนิธิเด็ก ธนาคารกรุงเทพ บริษัทการบินไทย ฯลฯ เป็นที่น่าสังเกตว่า ในส่วนของหน่วยงานภาครัฐจะสนับสนุนให้มีการจัดพิมพ์ เผยแพร่ หรือส่งเสริมให้มีการอ่านหนังสือ ซึ่งเป็นไปตามนโยบายของรัฐบาลในแต่ละยุคสมัย กิจกรรมบางอย่างไม่สามารถดำเนินการได้ต่อเนื่อง หากมีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลหรือคณะกรรมการในการดำเนินการ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่ารัฐบาลที่เข้ามาบริหารประเทศมีนโยบายอย่างไร สอดคล้องหรือไม่กับรัฐบาลชุดก่อนๆ และจะดำเนินงานอย่างไรให้มีความต่อเนื่อง นอกจากนี้ จะเห็นได้ว่า หน่วยงานของรัฐที่ทำงานด้านการส่งเสริมและสนับสนุนการอ่าน มักจะดำเนินงานโดยอาศัยเหตุการณ์และสถานการณ์ต่าง ๆ มาสร้างกระแสเพื่อให้เกิดกิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการอ่าน เช่น จัดกิจกรรมรณรงค์ปีแห่งการอ่านหนังสือโลก ร่วมจัดกิจกรรมสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ ฯลฯ แต่ถึงกระนั้นบางกิจกรรมก็เป็นไปอย่างฉาบฉวย ไม่จริงจังพอที่จะนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการอ่านที่ดี หรือปลูกฝังให้เกิดค่านิยมและวัฒนธรรมในการอ่านได้

บทสรุป

“การอ่าน” เป็นกระบวนการหนึ่งที่ส่งเสริมจินตนาการและการพัฒนาทางสติปัญญา ดังนั้น หนังสือสำหรับเด็กจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการยกระดับสติปัญญาและจิตวิญญาณที่องกามของเด็ก การส่งเสริมให้เด็กรักการอ่านหนังสือจะช่วยให้เด็กได้เรียนรู้ทักษะชีวิตและสิ่งต่าง ๆ รอบตัว การจัดทำหนังสือสำหรับเด็กนั้นจะต้องคำนึงถึงคุณค่าและประโยชน์ที่เด็กจะได้รับจากการอ่าน หนังสือสำหรับเด็กนั้นควรมีความเพลิดเพลิน สนุกสนาน สามารถเสริมสร้างจินตนาการ ประสพการณ์ความรู้ ตลอดจนอาจสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมให้แก่เด็กได้ ทั้งนี้จำเป็นต้องเป็นไปตามความต้องการและพัฒนาการของเด็กในแต่ละเพศวัย ปัจจุบัน วงการหนังสือสำหรับเด็กของไทยมีความเคลื่อนไหว

อย่างต่อเนื่อง และมีแนวโน้มที่ดีขึ้นทั้งในด้านปริมาณ คุณภาพ กระบวนการผลิต การส่งเสริมให้
รางวัลแก่นักเขียน และการประกาศยกย่องหนังสือที่ดีมีคุณภาพ ทั้งนี้เพราะทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เช่น
ผู้ปกครอง ครู บรรณารักษ์ สำนักพิมพ์ ผู้แต่ง ผู้แปล ผู้เขียนภาพประกอบ รวมทั้งหน่วยงานภาครัฐ
และเอกชนต่างให้ความสนใจที่จะพัฒนาเด็กด้วยกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน แต่ถึงกระนั้นก็ยัง
ไม่เข้มแข็งพอที่จะทำให้เด็ก ๆ รวมทั้งผู้ใหญ่ในสังคมไทย ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปสู่การอ่านที่ดี
มีคุณภาพเพียงพอที่จะนำไปสู่ค่านิยมและวัฒนธรรมการอ่านที่ยั่งยืนในสังคมได้

เอกสารอ้างอิง

- ฉวีวรรณ คูหาภินันท์. (2527). **การทำหนังสือสำหรับเด็ก**. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยครู
บ้านสมเด็จเจ้าพระยา.
- นิรนาม. (2557ก). **หนังสือแรกเรียนสำหรับเด็กเล็ก เรื่อง สัตว์ Animals**. [รูปภาพ]. [ออนไลน์],
เข้าถึงได้จาก: <http://www.kidsquare.com>. (2557, 1 ธันวาคม)
- _____. (2557ข). **เทพศิริ สุขโสภา ปรีดา ปัญญาจันทร์ เกริก ยूनพันธ์ นักเขียน
เรื่องสำหรับเด็กและเยาวชน**. [รูปภาพ]. [ออนไลน์], เข้าถึงได้จาก:
<http://www.happyreading.in.th/article/detail.php?id=581>,
<http://www.amarinpocketbook.com> และ
<http://www.loveyoueveryday.com/blog/love/million-toy-museum/>
(2557, 1 ธันวาคม)
- เบญจวรรณ สุนทรากุล. (2523). **การวิเคราะห์แบบเรียนไทย เรื่องวิวัฒนาการของแบบเรียนไทย**.
กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พระพยอม กัลยาโณ. (2553). **เณรพยอมจอมยุ่ง**. กรุงเทพฯ: วัฏฏะ.
- ไพโรธ เลิศพิริยกุล. (2542). **วรรณกรรมปัจจุบัน**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- วรชัย วานิชวัฒนากุล. (2549). **การสื่อสารความหมายใน “การ์ตูนไทยพันธุ์ใหม่”**. กรุงเทพฯ:
มติชน.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2551). **การสำรวจเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2551 โดยสำนักงานสถิติ
แห่งชาติ**. [ออนไลน์], เข้าถึงได้จาก:
<http://www.happyreading.in.th/article/detail.php?id=512> (2557, 1 ธันวาคม)
- โอม รัชเวทย์. (2554ก). **พระอานนท์**. กรุงเทพฯ: อมรินทร์ คอมมิกส์.
- _____. (2554ข). **องค์ลีมาล**. กรุงเทพฯ: อมรินทร์ คอมมิกส์.